

Om Finland och finska språket för högstadiel elever

SKOLVERKET LÄROPLAN LGR 22
Ur kursplanen för svenska åk 7-9

Centralt innehåll

Språkbruk:

Språkbruk i Sverige och Norden. Några svenska dialekter och sociolekter. Framträdande skillnader och likheter mellan de nordiska språken. De nationella minoritetsspråken i Sverige och deras ställning i samhället.

Förord

Jag tog lärarexamen vid Åbo universitet och har sedan dess arbetat som klasslärare i årskurs 1-6 i Sverige. Under några år arbetade jag även som modersmåslärare i finska.

Jag har upptäckt att det saknas material för högstadielärare – och elever, när man i ämnet svenska i åk 7-9 ska läsa om de nationella minoritetsspråken. Jag har ofta hjälpt mina kollegor som "gästföreläsare" i deras högstadielklasser. Därför blev det här materialet till.

I det här häftet finns det fakta om Finland, lite om Sveriges och Finlands gemensamma historia samt om den finskspråkiga minoriteten i Sverige och om finska språket.

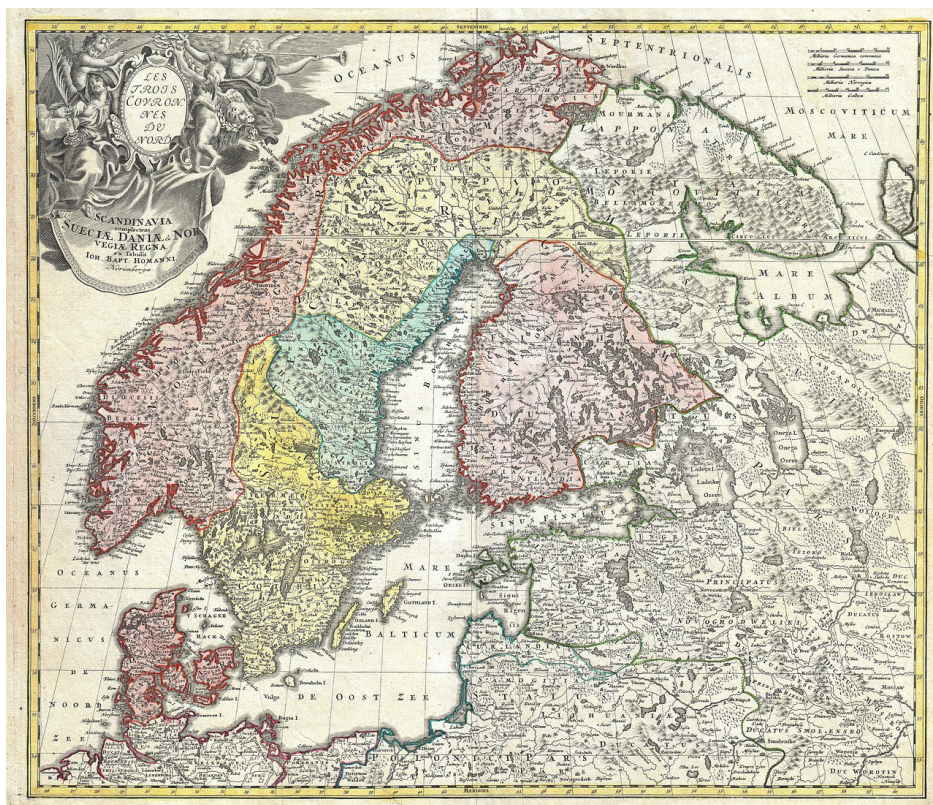
För layouten svarar David Lundberg.

Jag hoppas att många lärare och ungdomar får nytta av häftet.

Uppsala i november 2023
Anne Harbom Jäderlund

Nationella minoritetsspråk i Sverige

Sveriges fem nationella minoritetsspråk är: finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. De är officiellt erkända i Sverige som nationella minoritetsspråk på grund av att dessa språk "av hävd" har talats i landet i flera hundra år.

Fakta om grannlandet Finland

Statsskick	Republik
President	Finlands president väljs i direkta val för en sexårsperiod och kan väljas om en gång.
Yta	338 449 kvm
Folkmängd	5,6 miljoner
Huvudstad	Helsingfors (Helsinki) 660 000 invånare, Huvudstadsregionen 1,5 miljoner invånare
Officiella språk	Finska och svenska
Valuta	Euro
Nationaldag	6 december
Nationalsång	Vårt land (Maamme)
Högsta punkt	Haide fjäll (Haltia)1328 m
Största sjö	Saimen (Saimaa) 4400 kvm
Längsta älv	Kemi älv 550 km
Gräns mot Ryssland	1340 km
Med i EU	Från år 1995
Med i NATO	Sedan 4/4 2023

Kort om Finlands Historia

Finland var en del av kungariket Sverige ca 700 år fram till år 1809.

När Sverige förlorade kriget mot Ryssland år 1809, blev Finland en del av kejsardömet Ryssland.

6/12 1917 förklarade sig Finland självständigt.

Under andra världskriget 1939–1945 stred Finland mot Sovjetunionen (tidigare Ryssland). Finland lyckades behålla sin självständighet, men fick avstå från stora markområden, ca 10 % av landet, samt betala krigsskadestånd till Sovjetunionen.

Finlands flagga

Finlands riksvapen

Om finländare i Sverige

I medeltida Stockholm hörde man minst tre olika språk på gatorna i Gamla stan: svenska, tyska och finska. Alla de språkgrupperna hade en egen kyrka med gudstjänster på eget språk.

Mellan de stora städerna Stockholm och Åbo (Turku) fanns det många kontakter och bland annat regelbunden postgång. Gränsen i norr i Tornedalen var ingen språkgräns. Folk på båda sidorna av Torneälven kunde och kan förstå varandras språk; meänkieli och finska.

På 1600-talet flyttade många från östra Finland till de så kallade Finnskogarna i Värmland, Bergslagen och Norrland. De bröt ny mark och använde sig av svedjebruk. De bodde isolerade i skogarna och behöll sitt modersmål.

Under andra världskriget när Sovjetunionen attackerade Finland, tog Sverige emot ca 70 000 finska "krigsbarn" för att rädda dem från krigets fasor. Evakueringen är en av världens största barnflyttningar. De flesta av barnen flyttade tillbaka till Finland efter kriget, men ca 15 000 barn blev kvar i Sverige.

Inom Norden gäller passfrihet för nordiska medborgare sedan 1950-talet.

På 1960- och 1970-talet behövde Sverige arbetskraft till sina fabriker. Folk värvades från Finland och sydeuropeiska länder till att arbeta inom bil- och textilindustrin. Orsakerna till flytten var ofta arbetslösheten i hemlandet och de högre lönerna i Sverige.

Det fanns inga krav på att kunna svenska och det fanns i början inga språkkurser. Många började jobba dagarna efter de hade kommit till det nya landet. Av dessa 450 000 finländare blev ungefär hälften kvar i Sverige.

Man räknar att det finns ca 700 000 finländare och deras ättlingar i Sverige, ca 7% av Sveriges befolkning.

Kända finska varumärken och fenomen

Mumin Tove Janssons sagofigur

Sauna Bastu

Marimekko Textilier

Fiskars Saxar, bestick

Arabia Porcelain

Iittala Glas

Finlayson Textilier

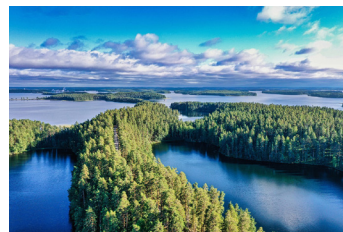
Joulupukki Jultomten bor i Rovaniemi vid polcirkeln

Fazer Choklad, godis

Tusen sjöarnas land, 168 000 sjöar

Skogar, skogrikaste landet i Europa, 75 % av landytan är täckt av skog

Om finska språket

Finskan (suomi, uttalas: soåmi) är ett finsk-ugriskt språk, som talas i Finland. Det är också ett av Sveriges fem nationella minoritetsspråk sedan år 2000. De andra är: jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Finska talas idag av över fem miljoner människor. Finska minoriteter finns i Sverige, Norge, Ryssland och Estland.

Finska språket är inte besläktat med svenskan, men våra länder är mycket lika varandra. Grundlagen är ganska lika i båda länder och samma gäller många traditioner, t.ex. firandet av helgdagar.

Språket kom till Norden troligen österifrån för några tusen år sedan och är släkt med estniskan, samiskan och ungerskan.

Sverige och Finland var ett enda rike under många hundra år. Språken har påverkat varandra. Tusentals finska ord har lånats från svenskan och ett tiotal ord från finskan till svenskan.

Mikael Agricola, som var biskop i Åbo, skapade det finska skriftspråket i samband med reformationen på 1500-talet.

De första böckerna på finska hette: ABCkiria ("ABC-bok"), Rucouskiria ("Bönebok") och Se Wsi testamentti ("Nya testamentet"). Böckerna trycktes på Kungliga boktryckeriet i Stockholm.

På 1800-talet samlade språkforskaren och författaren Elias Lönnroth den muntliga berättartraditionen i östra Finland till flera verk, bland annat nationaleposet Kalevala.

Det finska alfabetet

Det finska språket har 8 vokaler och 12 konsonanter

Vokalerna är A, O, U, E, I, Y, Ä och Ö.

Konsonanterna är D, H, J, K, L, M, N, P, R, S, T och V.

Bokstäverna B, C, F, G, Q, W, X, Z och Å används ändå i skriftspråket, när man skriver utländska låneord.

Å kallas för "svenskt O" och uttalas som i svenskan.

G används i låneord och i ng-ljudet.

Finskt O uttalas som Å på svenska.

Finskt U uttalas som O på svenska.

Lite om grammatik

Betoningen i finska ligger alltid på den första stavelsen.

Bestämd och obestämd form i substantiv finns inte i finskan.

Språket har 15 kasus. Jämför med svenskans genitiv -s som i pojkens.

Exempel:

Ett hus / huset	TALO
I huset	TALOSSA
Till huset	TALOON
Husets	TALON
Från huset	TALOSTA

Vokaler och konsonanter

Både vokaler och konsonanter kan dubbeltecknas:

En bokstav – kort ljud

TULI	eld
SARI	flicknamn
KUKA	vem
MATO	mask

Två likadana bokstäver – Långt ljud

TUULI	vind
SAARI	ö
KUKKA	blomma
MATTO	matta

Verb

Verb böjs i första, andra och tredje person i singular och plural.

Jag är...	MINÄ OLEN...
Du är...	SINÄ OLET...
Han/hon är...	HÄN ON... hän, könsneutralt pronomen som "hen"
Vi är...	ME OLEMME
Ni är...	TE OLETTE
De är...	HE OVAT

Diftonger

Diftonger är ovanliga i svenskan, förutom i vissa dialekter.
I finska språket finns det 18 olika:

AI EI OI UI YI ÄI ÖI
AU EU IU OU
EY IY ÄY ÖY
IE UO YÖ

UIDA	simma
LAULU	sång
LÖYTÄÄ	hitta
YÖ	natt

Låneord

Flera tusen ord har lånats från svenska till finska:

Glas	LASI
Skåp	KAAPPI
Stol	TUOLI
Strand	RANTA
Skola	KOULU

B, D och G byts ofta ut mot P, T och K

boll	PALLO
gevär	KIVÄÄRI
lag	LAKI
skottkärra	KOTTIKÄRRY
säng	SÄNKY

Låneord från finska till svenska

Ett tiotal ord har lånats från finskan till svenskan:

HYVÄ	Hyvens
PIEKSU	Pjäxa
POIKA	Pojke
KENKÄ	Känga
PULKKA	Pulka
SISU	"Finsk sisu", envishet, energi, kampvilja

Ordföljd

Ordföljden är inte lika bunden som i svenskan.
Vanligast är subjekt, verb, objekt som i svenskan.

Minä ajan autoa. Jag kör bil.

Förstår du dessa finska ord?

Apteekki, posti, poliisi, pankki, pilleri, kortti, hissi,
filmi, sokeri, appelsiini, lasi, tuoli, lamppu, lääkäri,
Tukholma, kuppi, ruusu, kassi, pusu

Inte så svårt, eller hur?

Bildförteckning

- sid 1 Sverigefinska flaggan www.minoritet.se
- sid 2 Karta https://cdn.pixabay.com/photo/2012/10/10/04/52/scandinavia-60524_1280.jpg
- sid 6 Muminmuggar https://stock.adobe.com/se/search/images?k=mumin&search_type=default-asset-click&asset_id=494114684
Fiskars saxar https://cdn.pixabay.com/photo/2014/11/10/12/49/scissors-525395_1280.jpg FISKARS
Egen bild: Sauna, Marimekko, Arabia porslin
- sid 7 Egen bild Iittala glas, Fazer choklad, Finlayson
Joulupukki https://cdn.pixabay.com/photo/2020/05/26/09/35/rovaniemi-5222404_1280.jpg
Tusen sjöars land https://cdn.pixabay.com/photo/2022/08/27/18/33/lake-7415109_1280.jpg
Skogar <https://pixabay.com/sv/photos/finland-bro-h%c3%a4ngbro-skog-landskap-3963220/>